

Nederlandse Mededingingsautoriteit

BESLUIT

Nummer 103762_6/16

Betreft zaak: Besluit tot vaststelling van de transport- en aansluittarieven elektriciteit per 1 januari 2012 voor Liander N.V.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
2	Achtergrond.....	3
3	Juridische kader.....	5
4	Procedure	8
5	Rekenvolumina.....	9
6	Vaststelling Toegestane Inkomsten.....	10
7	Beoordeling tarieven	16
8	Dictum.....	20

Bijlage 1	Formulebijlage berekening van de Totale Inkomsten 2012 inclusief correcties
Bijlage 2	Tarievenblad, deelmarktgrenzen transport- en aansluittarieven, rekenvolumeblad, elementen EAV-tarieven

1 Inleiding

1. Met dit besluit geeft de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad) uitvoering aan artikel 41c van de Elektriciteitswet 1998 (hierna: de E-wet). Op grond hiervan stelt de Raad jaarlijks voor iedere netbeheerder elektriciteit de tarieven vast, die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de taken genoemd in artikel 16, eerste lid van de E-wet (hierna: transport- en aansluittarieven).
2. De transport- en aansluittarieven die de Raad met dit besluit vaststelt, treden in werking met ingang van 1 januari 2012. Dit besluit is van toepassing op Liander N.V. (hierna: Liander).

2 Achtergrond

Beheer van elektriciteitsnetten

3. De Raad houdt onafhankelijk toezicht op de elektriciteitsmarkt met als doel deze markt zo effectief mogelijk te laten werken. De elektriciteitsmarkt bestaat uit de segmenten productie, levering en transport van elektriciteit. Bij productie, handel en levering van elektriciteit is sprake van een vrije markt. Voor de bijbehorende diensten op deze segmenten kunnen handelaren, zakelijke gebruikers en consumenten zelf bepalen met welk bedrijf zij een contract willen afsluiten. Bij het transport van elektriciteit is dit niet het geval. Afnemers met een aansluiting op een bepaald net kunnen niet zelf bepalen door welk bedrijf zij het transport willen laten verrichten. Zij zijn gebonden aan de netbeheerder die het net beheert waar zij een aansluiting op hebben.
4. Degene aan wie een net toebehoort, is verplicht voor het beheer van dat net een of meer naamloze of besloten vennootschappen als netbeheerder aan te wijzen¹. De aanwijzing van een netbeheerder behoeft instemming van de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (hierna: de Minister; voorheen de Minister van Economische Zaken)². TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) is aangewezen als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet. De meeste afnemers zijn echter niet op dit landelijk hoogspanningsnet aangesloten, maar op een fijnmazig elektriciteitsdistributienet met een regionaal karakter (hierna: distributienet). Via het landelijk hoogspanningsnet en het distributienet komt de elektriciteit uiteindelijk terecht bij de afzonderlijke afnemers. Beheerders van dergelijke distributienetten worden ook wel regionale netbeheerders genoemd. Liander is een regionale netbeheerder elektriciteit (hierna: netbeheerder).

¹ Ingevolge artikel 10, derde lid van de E-wet.

² Ingevolge artikel 12, tweede lid van de E-wet.

5. In de E-wet zijn de beheertaken voor netbeheerders bepaald.³ Een netbeheerder heeft onder meer tot taak om de door hem beheerde netten in werking te hebben, te onderhouden en de veiligheid en betrouwbaarheid van de netten en van het transport van elektriciteit over de netten op de meest doelmatige wijze te waarborgen. Daarnaast heeft een netbeheerder tot taak om de netten aan te leggen, te herstellen, te vernieuwen of uit te breiden, waarbij hij in overweging neemt maatregelen op het gebied van duurzame elektriciteit, energiebesparing en vraagsturing of decentrale elektriciteitsproductie waardoor de noodzaak van vervanging of vergroting van de productiecapaciteit ondervangen kan worden.⁴ Netbeheerders hebben er belang bij dat zij de kosten (inclusief een redelijk rendement op het daadwerkelijk geïnvesteerde vermogen voor de kapitaalverschaffers) die zij maken om te voldoen aan de wettelijke beheertaken, kunnen terugverdienen.
6. Ingevolge de artikelen 10, 12 en 16 van de E-wet hebben netbeheerders een wettelijk monopolie. Zij ondervinden bij het beheer van hun netten geen concurrentie van andere netbeheerders. Het ontbreken van concurrentie zou ertoe kunnen leiden dat een netbeheerder onvoldoende doelmatig werkt, te hoge tarieven vaststelt of tussen verschillende typen afnemers gaat discrimineren. De afnemers worden in dergelijke gevallen benadeeld. Afnemers zijn namelijk gebaat bij bevordering van de doelmatigheid van de bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van het transport. Ook indien de netbeheerder een hoger rendement behaalt dan in het economisch verkeer gebruikelijk, worden afnemers benadeeld. Dat afnemers in dergelijke gevallen benadeeld worden klemt des te meer, omdat zij niet eenvoudig in staat zijn om te kiezen voor een aansluiting op een distributienet van een andere netbeheerder waar zij *“meer waar voor hun geld krijgen”*.⁵
7. De wetgever heeft de Raad daarom belast met de taak om een methode vast te stellen waarmee netbeheerders *“een prikkel krijgen om net zo doelmatig te handelen als bedrijven op een markt met concurrentie”*⁶ en *“netbeheerders financiële prikkels voor zowel kwaliteit als efficiencyverbetering”*⁷ krijgen. Indien dat het geval is, resulteert naar de mening van de Raad een optimale balans tussen de prijs en de kwaliteit van de geleverde diensten. Met de vaststelling van een dergelijke methode reguleert de Raad het gedrag van deze bedrijven die zich in een monopolioïde situatie bevinden. De Raad beoogt daarmee een optimale balans te

³ Ingevolge artikel 17 van de E-wet is het de netbeheerder niet toegestaan goederen of diensten waarmee zij in concurrentie treden te leveren, met uitzondering van de in dat artikel limitatief opgesomde werkzaamheden. Artikel 43 van de E-wet stelt daarbij dat een netbeheerder verplicht is een afzonderlijke boekhouding te voeren voor het beheer van de netten op grond van zijn taken, bedoeld in de artikelen 16 en 16a van de E-wet

⁴ Ingevolge artikel 16, eerste lid, van de E-wet.

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p. 13.

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p. 13.

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 372, nr. 3, p. 19.

vinden tussen de belangen van de diverse betrokkenen. Toepassing van een dergelijke methode leidt uiteindelijk tot een x -factor, een q -factor en rekenvolumina voor elke netbeheerder afzonderlijk. De x -factor, q -factor en de rekenvolumina leiden op hun beurt weer tot de tarieven die elke netbeheerder ten hoogste mag berekenen voor het transport van elektriciteit. Kortom, op deze wijze bevordert de Raad door middel van marktwerking de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van netbeheerders en de meest doelmatige kwaliteit van het transport zoals bedoeld in artikel 41, eerste lid, van de E-wet.

3 Juridische kader

Van het methodebesluit en het x -factor-, q -factor en rekenvoluminabesluit..

8. Jaarlijks stelt de Raad in afzonderlijke tarievenbesluiten de maximum transport- en aansluittarieven vast die elke netbeheerder in rekening mag brengen. De Raad vindt het belangrijk om inzichtelijk te maken hoe de transport- en aansluittarieven samenhangen met het methodebesluit voor regionale netbeheerders elektriciteit voor de vijfde reguleringsperiode⁸ (hierna: het methodebesluit) en de daarvan afgeleide x -factor, q -factor en rekenvolumina per netbeheerder. De Raad hecht hier aan omdat deze begrippen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.
9. De Raad legt de methoden tot vaststelling van de x -factor, q -factor en van de rekenvolumina voor netbeheerders in een separaat methodebesluit vast. Voor de periode van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2013 (hierna: vijfde reguleringsperiode) heeft de Raad deze drie (rekenkundige) methoden vastgelegd in het methodebesluit. De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 41, eerste, derde, vierde en vijfde lid van de E-wet:
“1. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit stelt na overleg met de gezamenlijke netbeheerders en met representatieve organisaties van partijen op de elektriciteitsmarkt, met inachtneming van het belang dat door middel van marktwerking ten behoeve van afnemers de doelmatigheid van de bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van het transport worden bevordert, voor netbeheerders, met uitzondering van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet, de methode tot vaststelling van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering, van de kwaliteitsterm en van het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld, vast. Het besluit tot vaststelling van de methode geldt voor een periode van ten minste drie en ten hoogste vijf jaar.”
“3. De korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering heeft onder meer ten doel te bereiken dat de netbeheerder in ieder geval geen rendement kan behalen dat hoger is dan in het economische verkeer gebruikelijk en dat de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van de

⁸ Besluit van 26 augustus 2010 met kenmerk 103221_1/266.

netbeheerders wordt bevorderd.”

“-4. De kwaliteitsterm geeft de aanpassing van de tarieven in verband met de geleverde kwaliteit en heeft ten doel netbeheerders te stimuleren om de kwaliteit van hun transportdienst te optimaliseren.”

“-5. De rekenvolumina die een netbeheerder gebruikt bij het voorstel, bedoeld in artikel 41b, zijn gebaseerd op daadwerkelijk gefactureerde volumina in eerdere jaren, of worden door de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit geschat indien deze betrekking hebben op nieuwe tarieven.”

10. Vervolgens heeft de Raad de methoden uit het methodebesluit toegepast om de hoogte van de x -factor, q -factor en de rekenvolumina voor iedere netbeheerder afzonderlijk vast te stellen. Voor de vijfde reguleringsperiode zijn de x -factor, q -factor en de rekenvolumina voor Liander vastgesteld in het besluit van 26 november 2010 met kenmerk 103637_6/1. De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 41a, eerste en tweede lid van de E-wet:

“-1. Ten behoeve van het voorstel, bedoeld in artikel 41b, stelt de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit voor iedere netbeheerder afzonderlijk voor dezelfde periode als waarvoor het besluit geldt op grond van artikel 41, eerste lid, vast:

- a. de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering,*
- b. de kwaliteitsterm, en*
- c. het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld.*

via het tarievenvoorstel...

11. Iedere netbeheerder zendt jaarlijks aan de Raad een voorstel voor de tarieven die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de netbeheertaken (hierna: tarievenvoorstel). Daarbij nemen de netbeheerders het uitgangspunt van kostenoriëntatie, de tariefstructuren zoals vastgelegd in de Tariefcode Elektriciteit, de door de Raad vastgestelde x -factor, q -factor en rekenvolumina en de wettelijke formule in acht. De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 41b, eerste en tweede lid van de E-wet:

“-1. Iedere netbeheerder zendt jaarlijks voor 1 oktober aan de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit een voorstel voor de tarieven die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de taken genoemd in artikel 16, eerste lid, met inachtneming van:

- a. het uitgangspunt dat de kosten worden toegerekend aan de tariefdragers betreffende de diensten die deze kosten veroorzaken,*
- b. de tariefstructuren vastgesteld op grond van artikel 36 of 37,*
- c. het bepaalde bij of krachtens artikel 41a, en*
- d. de formule*

$$TI_t = \left(1 + \frac{cpi - x + q}{100} \right) TI_{t-1} ,$$

waarbij:

TI_t = de totale inkomsten uit de tarieven in het jaar t , te weten de som van de vermenigvuldiging van elk tarief in jaar t en het op basis van artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld;

TI_{t-1} = de totale inkomsten uit de tarieven in het jaar voorafgaande aan het jaar t , te weten de som van de vermenigvuldiging van elk tarief in jaar $t-1$ en het op basis van artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld;

cpi = de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex (alle huishoudens), berekend uit het quotiënt van deze prijsindex, gepubliceerd in de vierde maand voorafgaande aan het jaar t , en van deze prijsindex, gepubliceerd in de zestiende maand voorafgaande aan het jaar t , zoals deze maandelijks wordt vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek;

x = de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering;

q = de kwaliteitsterm, die de aanpassing van de tarieven in verband met de geleverde kwaliteit aangeeft.

e. de gemaakte kosten voor investeringen, bedoeld in artikel 20d of 20e, tweede of derde lid, voor zover de kosten als doelmatig zijn beoordeeld door de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit en

f. [dit onderdeel is nog niet in werking getreden.]

-2. De geschatte kosten die een netbeheerder voor de uitvoering van de taken genoemd in artikel 16, eerste lid, bij een andere netbeheerder in rekening zal brengen, worden zonder toepassing van de formule, bedoeld in het eerste lid, onder d, toegevoegd aan de totale inkomsten uit de tarieven van deze andere netbeheerder. Het verschil tussen de geschatte en gerealiseerde kosten wordt betrokken bij de vaststelling van de totale inkomsten uit de tarieven van de andere netbeheerder in een volgend jaar.

12. Daarnaast kan de netbeheerder in zijn voorstel een tariefverhoging voorstellen ter dekking van de kosten van de tegemoetkomingsregeling die is getroffen in verband met de invoering van het capaciteitsafhankelijke transporttarief. De grondslag voor een dergelijk voorstel is neergelegd in artikel 41ba van de E-wet:

“Een netbeheerder kan, gelijktijdig met het voorstel, bedoeld in artikel 41b, eerste lid, een voorstel doen voor een tariefverhoging ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 16b, eerste lid.”

naar het tarievenbesluit

13. De Raad stelt de transport- en aansluittarieven met betrekking tot de netbeheertaken voor iedere netbeheerder jaarlijks vast (hierna: tarievenbesluit). Dit tarievenbesluit bevat de transport- en aansluittarieven die afnemers van elektriciteit ten hoogste moeten betalen. De wettelijke grondslag voor het tarievenbesluit is artikel 41b, eerste of derde lid van de E-wet, waarbij de Raad een correctie kan toepassen op grond van het tweede lid van dat artikel:

“-1. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit stelt de tarieven, die kunnen verschillen

voor de verschillende netbeheerders en voor onderscheiden tariefdragers, jaarlijks vast.

-2. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit kan de tarieven die zullen gelden in het jaar t corrigeren, indien de tarieven die golden in dat jaar of de jaren voorafgaand aan het jaar t:

a. bij rechterlijke uitspraak of met toepassing van artikel 6:19 van de Algemene wet bestuursrecht zijn gewijzigd;

b. zijn vastgesteld met inachtneming van onjuiste of onvolledige gegevens en de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit, indien hij de beschikking had over juiste of volledige gegevens, tarieven zou hebben vastgesteld die in aanmerkelijke mate zouden afwijken van de vastgestelde tarieven;

c. zijn vastgesteld met gebruikmaking van geschatte gegevens en de feitelijke gegevens daarvan afwijken.

d. zijn vastgesteld met gebruikmaking van gegevens omtrent kosten voor bepaalde diensten, terwijl netbeheerders die diensten in het jaar t of een gedeelte van jaar t niet hebben geleverd of voor die diensten geen of minder kosten hebben gemaakt.

-3. Indien een voorstel niet binnen de termijn, bedoeld in artikel 41b, eerste lid, aan de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit is gezonden, stelt deze de tarieven voor de desbetreffende netbeheerder uit eigen beweging vast met inachtneming van artikel 41b."

14. De tarieven gelden voor de periode van inwerkingtreding tot 1 januari van het jaar volgend op inwerkingtreding ingevolge artikel 42, eerste lid van de E-wet:
"1. De tarieven treden in werking op een door de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit te bepalen datum en gelden tot 1 januari van het jaar, volgend op de datum van inwerkingtreding van het besluit tot vaststelling van de tarieven."

4 Procedure

15. Met het methodebesluit heeft de Raad op grond van artikel 41, eerste lid van de E-wet de methode tot vaststelling van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering, de methode tot vaststelling van de kwaliteitsterm en de methode tot vaststelling van het rekenvolume vastgesteld voor de vijfde reguleringsperiode.
16. Met het besluit van 26 november 2010 met het kenmerk 103637_6/1 heeft de Raad op grond van artikel 41a, eerste lid, onderdeel a, een x -factor van -7,0 een q -factor van -0,13 en de rekenvolumina voor de vijfde reguleringsperiode vastgesteld.
17. Aan de hand van artikel 41b, eerste lid, onderdeel b van de E-wet, heeft de Raad met gebruikmaking van de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek de hoogte van de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex voor het jaar 2012 berekend uit het quotiënt van deze prijsindex, gepubliceerd in de vierde maand voorafgaande aan het jaar t, en van

deze prijsindex, gepubliceerd in de zestiende maand voorafgaande aan het jaar t, zoals deze maandelijks wordt vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De hoogte van de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex voor het jaar 2012 bedraagt 2,6%.

18. Op 20 september 2011 heeft de Raad het verzoek naar Liander gestuurd om uiterlijk 4 oktober 2011 het tarievenvoorstel, bedoeld in artikel 41b, eerste lid van de E-wet bij de Raad in te dienen. Op 4 oktober 2011 heeft de Raad het tarievenvoorstel ontvangen.
19. Op 7 oktober 2011 heeft de Raad het tarievenvoorstel ter inzage gelegd. Tevens is dit voorstel op de website van de Nederlandse Mededingingsautoriteit gepubliceerd (www.nma.nl). Hiervan is op 7 oktober 2011 mededeling gedaan in de Staatscourant⁹. Gedurende de termijn van de terinzagelegging, die eindigde op 21 oktober 2011, heeft de Raad belanghebbenden in de gelegenheid gesteld een reactie op het tarievenvoorstel in te dienen. De Vereniging voor Milieu, Energie en Water (hierna: VEMW) heeft op haar verzoek uitstel gekregen tot 25 oktober 2011 om een reactie in te dienen.
20. Op 14 oktober 2011 heeft de vereniging FME/CWM (hierna: FME) naar aanleiding van de terinzage legging van de tarievenvoorstellen een reactie ingediend.
21. Op 20 oktober 2011 hebben zowel N.V. RENDO als Liander N.V. naar aanleiding van de terinzage legging van de tarievenvoorstellen een reactie ingediend.
22. Op 21 oktober 2011 heeft de Vrijhandels Organisatie voor Elektriciteit en Gas (hierna: VOEG) naar aanleiding van de terinzage legging van de tarievenvoorstellen een reactie ingediend.
23. Op 25 oktober 2011 heeft VEMW naar aanleiding van de terinzage legging van de tarievenvoorstellen een reactie ingediend.
24. De Raad acht het tarievenvoorstel van Liander voldoende onderbouwd en beschouwt dit als definitief voorstel.

5 Rekenvolumina

25. Ingevolge artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, van de E-wet stelt de Raad de rekenvolumina vast voor een periode van ten minste drie en ten hoogste vijf jaar. Met het methodebesluit heeft de Raad er uitdrukkelijk voor gekozen om de rekenvolumina vast te stellen voor drie jaar. Deze rekenvolumina zijn voor elke netbeheerder vervolgens vastgesteld in een rekenvoluminabesluit.

⁹ Staatscourant 7 oktober 2011, nr. 18118.

26. De Raad heeft de rekenvolumina van Liander met bovengenoemde rekenvoluminabesluit vastgesteld voor de periode 2011 tot en met 2013. De rekenvolumina zijn niet gewijzigd voor het jaar 2012. De voor het jaar 2012 geldende rekenvolumina zijn weergegeven in Bijlage 2 van dit besluit.

6 Vaststelling Toegestane Inkomsten

27. Op basis van de wettelijke formule zoals opgenomen in randnummer 11, de x- en q- factoren zoals opgenomen in randnummer 16 en de consumentenprijsindex zoals opgenomen in randnummer 17 stelt de Raad de Totale Inkomsten (exclusief correcties) voor het jaar 2012 voor vast op EUR 952.947.033.
28. Op grond van artikel 41c, tweede lid, van de E-wet kan de Raad de tarieven die zullen gelden in het jaar t corrigeren. De Raad neemt in de tarieven voor het jaar 2012 een correctie op voor de volgende nacalculaties:
- Wijziging Totale Inkomsten 2008, 2009 en 2010;
 - Wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2009 en 2010;
 - Terugdraaien nacalculatie ORV Lokale Heffingen 2008;
 - Tariefverhoging voor tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010;
 - Gederfde inkomsten coulanceregeling 2009 en 2010.
29. Hiernavolgend behandelt de Raad de correcties die in de tarieven van 2012 worden opgenomen. Bij deze behandeling wordt ingegaan op enkele van de reacties die de Raad ontvangen heeft na publicatie van de tarievenvoorstellen van de netbeheerders voor 2012.
30. Er is per correctie besloten of deze in één of in twee jaar wordt verrekend. Vanwege de grote omvang van de tariefmutatie van 2011 naar 2012, die door de nacalculaties wordt versterkt, heeft de Raad besloten de verrekening van enkele nacalculatiebedragen te spreiden over twee jaar. Bij het vaststellen van de tarieven hecht de Raad ten behoeve van alle belanghebbenden en afnemers belang aan een stabiele tariefontwikkeling.
31. Tot slot gaat de Raad nader in op de overwegingen om enkele correcties voor mogelijke nacalculaties niet op te nemen in de tarieven van 2012. Dit betreft het niet opnemen van een correctie voor de nacalculatie van inkoopkosten transport bij TenneT voor de vierde reguleringsperiode (2008-2010), een correctie voor de nacalculatie van aanmerkelijke investeringen van TenneT voor de vijfde reguleringsperiode en de nacalculatie van gederfde

inkomsten gedurende de vijfde reguleringsperiode als gevolg van de coulanceregeling. Bij het bespreken van deze overwegingen zal de Raad de ontvangen reacties betrekken.

Wijziging Totale Inkomsten 2008, 2009 en 2010

32. Naar aanleiding van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 29 juni 2010¹⁰ heeft de Raad de methode voor de vierde reguleringsperiode voor regionale netbeheerders elektriciteit¹¹ (hierna: Methodebesluit voor de vierde periode) hernieuwd vastgesteld. Het herstel van het Methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode voor regionale netbeheerders elektriciteit heeft geleid tot de vaststelling van nieuwe x-factoren.
33. Op 5 augustus 2011 heeft de Raad voor iedere netbeheerder elektriciteit een gewijzigd x/q/rv-besluit vastgesteld voor de reguleringsperiode 2008 – 2010 (hierna: x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode). Hierdoor wijzigt het bedrag aan Toegestane Inkomsten voor de jaren 2008, 2009 en 2010. In deze x-factorbesluiten heeft de Raad aangekondigd dat hij voornemens is de correctiebevoegdheid aan te wenden voor het nacalculeren van de effecten als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten door het opnieuw vaststellen van een x-factor voor de vierde reguleringsperiode.¹² Aan de nacalculatie van deze effecten geeft de Raad in dit besluit invulling.
34. Voor de netbeheerders Enexis B.V. (hierna: Enexis) en DELTA Netwerkbedrijf B.V. (hierna: DNWB) vergoedt de Raad als onderdeel van deze nacalculatie tevens de inkomsten die deze netbeheerders missen als gevolg van de aanpassing van de rekenvolumes voor de categorie PAV Trafo HS+TS/MS in het x-factorbesluit voor de vierde periode. De Raad doet dit omdat deze netbeheerders anders gekort zouden worden op tariefruimte die zij in het verleden niet daadwerkelijk in rekening hebben kunnen brengen. De Raad acht het redelijk in dit geval gebruik te maken van de bevoegdheid tot nacalculatie.
35. In verband met de nieuwe TI-bedragen voor 2008, 2009 en 2010, neemt de Raad in de Toegestane Inkomsten 2012 drie correcties op. Vanwege de omvang van de te verrekenen bedragen is er voor gekozen deze correcties te spreiden over twee jaar.

Wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2009 en 2010

36. De x-factoren voor de vierde reguleringsperiode werden in de jaren 2009 en 2010 gebruikt voor het vaststellen van de maximumtarieven voor de Eenmalige Aansluitvergoeding (hierna: EAV). Door wijziging van de x-factoren wijzigt ook het bedrag dat de netbeheerders in deze jaren aan inkomsten uit de EAV tarieven hadden moeten ontvangen. Wanneer de Raad bij het

¹⁰ LJN: BM9474.

¹¹ Bij besluit van 17 juni 2011, kenmerk: 103606_1/67.

¹² Besluit van 5 augustus 2011, kenmerk: 103838, randnummer 29 e.v.

vaststellen van de methode en x-factoren destijds het juiste niveau van de begininkomsten zou hebben gekozen, zouden de maximum EAV tarieven anders zijn vastgesteld. Nu de Raad een gewijzigd besluit heeft genomen voor de x-factoren voor de vierde reguleringsperiode en hiervoor in de tarieven van 2012 een correctie opneemt, corrigeert zij eveneens het effect van anders vastgestelde EAV tarieven voor de jaren 2009 en 2010. Als de Raad dit niet zou doen, zouden netbeheerders voor 2009 en 2010 onterecht te veel of te weinig inkomsten op de EAV tarieven behalen. De Raad corrigeert de tarieven van 2012 voor het inkomstenverschil tussen het oorspronkelijke niveau van de EAV tarieven en het nieuwe, juiste niveau van de EAV tarieven.

37. De verschillen voor 2009 en 2010 leiden tot een nacalculatiebedrag voor deze jaren dat als correctie verwerkt wordt in de Toegestane Inkomsten van 2012. Vanwege de beperkte omvang van deze correcties kiest de Raad ervoor deze in één jaar te verwerken.
38. RENDO geeft in een reactie¹³ op de tarievenvoorstellen aan het niet eens te zijn met de nacalculatie van de effecten van wijziging van de EAV tarieven. RENDO stelt dat zij door toepassing van gewijzigde x-factor op de EAV tarieven effectief geen volledige vergoeding van het objectieve regionale verschil (hierna: ORV) Lokale Heffingen over de vierde reguleringsperiode ontvangt.
39. De Raad verwijst -in reactie op RENDO- naar de hierboven gegeven toelichting. In aanvulling daarop merkt de Raad op dat de aanpassing van de begininkomsten niet, zoals RENDO stelt, slechts bedoeld is om een volledige vergoeding van het ORV Lokale Heffingen te faciliteren. De aanpassing van de begininkomsten heeft geleid tot een juiste hoogte van de x-factoren, die in lijn met de gevolgde reguleringsmethode tevens toegepast dienen te worden bij de berekening van de EAV tarieven.

Terugdraaien nacalculatie ORV Lokale Heffingen 2008

40. Bij de hernieuwde vaststelling van het Methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode heeft de Raad de methode ten aanzien van het nacalculeren van het ORV Lokale Heffingen gewijzigd. Bij besluit van 29 augustus 2008 heeft de Raad het voornemen geuit om deze nacalculatie op te nemen in de tarieven voor de jaren 2008 tot en met 2010. Bij besluit van 17 juni 2011 (het hernieuwde methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode) is aangegeven dat de berekeningswijze van de eindinkomsten dusdanig verandert dat de grondslag voor nacalculatie vervalt¹⁴. De Raad zal in de tarieven van 2012 dan ook geen nieuwe nacalculatie Lokale Heffingen opnemen en de bij het tarievenbesluit van 2010 opgenomen correctie voor de nacalculatie Lokale Heffingen over het jaar 2008 terugdraaien. Wanneer de Raad de reeds

¹³ Kenmerk: 103762_2/1.B764.

¹⁴ Besluit van 17 juni 2011, kenmerk: 103606_1/67, randnummer 28.

uitgevoerde nacalculatie niet zou terug draaien krijgt de netbeheerder deze kosten dubbel vergoed, omdat het effect van het ORV Lokale Heffingen reeds is meegenomen bij de vaststelling van de nieuwe x-factoren. De Raad neemt voor het terugdraaien van deze nacalculatie een correctie op in de Toegestane Inkomsten van 2012. Vanwege de beperkte omvang van deze correctie kiest de Raad ervoor deze in één jaar te verwerken.

Tariefverhoging voor tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010

41. De Raad geeft in dit tarievenbesluit invulling aan artikel 41ba van de E-wet door een tariefverhoging op te nemen ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de tegemoetkomingsregeling die is getroffen in verband met de invoering van het capaciteitsafhankelijke transporttarief. Als gevolg van de invoering van het capaciteitstarief is de coulanceregeling ingevoerd. In 2009 of 2010 bestond de eenmalige mogelijkheid voor afnemers om de doorlaatwaarde van hun aansluiting te laten verkleinen, of wanneer dat niet mogelijk was een eenmalig compensatiebedrag (tegemeetkoming) krijgen.
42. De uitgekeerde compensatiebedragen voor de tegemoetkoming, opgevraagd in de productiviteitsdata van 2010, worden verwerkt in de tarieven voor 2012 en 2013. Hierop wordt het bedrag dat netbeheerders in 2009 en 2010 aan kostenbesparingen hebben gerealiseerd in mindering gebracht. Bij brief van 8 juli 2011¹⁵ heeft de Raad de netbeheerders verzocht aan te geven welke kostenbesparingen zijn gerealiseerd. De Raad gaat voor de kostenbesparingen voornamelijk uit van de gegevens zoals opgegeven door de netbeheerders in hun reactie op voornoemde brief, maar behoudt zich het recht voor om in toekomstige tarievenbesluiten te rekenen met extra kostenbesparingen, als de Raad daartoe aanleiding ziet.
43. De Raad verwerkt de tariefverhoging op grond van artikel 41ba van de E-wet over twee jaar.
44. Liander en RENDO geven in de reactie op de tarievenvoorstellen aan dat zij het niet eens zijn met de wijze van berekening van de besparingsbedragen voor de tariefverhoging tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010. Zij menen dat de kostenbesparing reeds tot uitdrukking is gekomen in de productiviteitsdata 2009 en daarmee al is verwerkt in de tarieven. Daarnaast merken zij beiden op dat de kostenbesparing via de maatstaf moet worden verwerkt. Ten slotte is RENDO van mening dat ook de kosten voor de uitvoering van de regeling meegenomen dienen te worden. Liander geeft aan dat zijn het verrekenen over meerdere jaren onverstandig acht.
45. De Raad overweegt het volgende met betrekking tot de reacties over de tariefverhoging tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010. De Raad acht het, onder andere vanuit een stabiele tariefontwikkeling, wenselijk om reeds in het tarievenbesluit 2012 rekening te houden

¹⁵ Kenmerk: 103762_2/1.B764.

met de uitgekeerde compensatiebedragen voor de tegemoetkoming, inclusief de opgegeven besparingen, op een individuele basis. Hiervoor ziet de Raad ruimte binnen artikel 41ba van de E-wet. Bij het tarievenbesluit voor het jaar 2013 zal de Raad nader bezien hoe op definitieve wijze vorm wordt gegeven aan de tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010. Daarbij zal de Raad tevens bezien hoe invulling wordt gegeven aan inkomsteneffecten voor latere reguleringsperiodes in het licht van het karakter van de tegemoetkomingsregeling.

Gederfde inkomsten coulanceregeling 2009 en 2010

46. De Raad heeft aangegeven de netbeheerders te compenseren voor de gederfde inkomsten door volumeverschuivingen in het kader van de coulanceregeling, aangezien deze gederfde inkomsten niet vallen binnen het door de netbeheerder gedragen volumerisico.
47. De Raad geeft in dit besluit invulling aan de nacalculatie voor gederfde inkomsten voor zover deze gederfde inkomsten zijn ontstaan in de jaren 2009 en 2010. De reeds vergoede gederfde inkomsten zoals verwerkt in de tarieven van het jaar 2010 worden uiteraard niet nogmaals vergoed. De nacalculatiebedragen die volgen voor 2009 en 2010 worden als correctie opgenomen in de Toegestane Inkomsten van 2012 (na toepassing van heffingsrente). Vanwege de beperkte omvang van deze correcties kiest de Raad ervoor deze in één jaar te verwerken.

Correctie voor nacalculatie inkoopkosten transport TenneT voor de vierde reguleringsperiode

48. In het Methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode geeft de Raad aan de correctiebevoegdheid aan te wenden voor een nacalculatie voor de stijging van de inkoopkosten transport bij de landelijke netbeheerder.
49. In randnummer 67 van het Methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode besluit de Raad na te calculeren voor het verschil tussen de verwachte inkoopkosten transport en de werkelijke inkoopkosten transport bij TenneT. De Raad geeft daarbij aan dat dit naar verwachting leidt tot een verrekening van het verschil in de tarieven van de regionale netbeheerders in de jaren 2010 tot en met 2012.
50. In de tarievenmodule voor de tarieven 2012 heeft de Raad een concept berekeningswijze van de correctie voor nacalculatie inkoopkosten transport TenneT opgenomen. Enkele netbeheerders hebben een uitvoerige reactie gestuurd op de conceptberekening voor deze nacalculatie, waarin de wijze van berekening ter discussie is gesteld. Naar aanleiding van deze reacties is de Raad van mening dat de berekening nader onderzoek vergt, dat niet kan worden afgerond voor de vaststelling van de tarieven 2012. Zodoende kan de Raad op dit moment geen juiste invulling aan de nacalculatie geven. De Raad verwerkt de nacalculatie inkoopkosten transport daarom niet in de tarieven van 2012.

51. Bij brief van 29 november 2011¹⁶ heeft de Raad de netbeheerders uitgenodigd om mee te denken over de wijze waarop deze nacalculatie verwerkt en berekend dient te worden. De Raad zegt toe in de tarieven van het jaar 2013 een aanvang te nemen met de verwerking van de nacalculatie inkoopkosten transport.
52. Liander heeft in haar reactie op de tarievenvoorstellen de Raad gevraagd met netbeheerders in overleg te treden over de berekeningswijze van de nacalculatie inkoopkosten transport. De Raad is van mening dat hij met bovenstaande toezegging voldoende tegemoet komt aan het verzoek van Liander.

Correctie voor nacalculatie AI's Tennet voor de vijfde reguleringsperiode

53. De Raad heeft in de methode voor de reguleringsperiode 2011-2013 (hierna: Methodebesluit voor de vijfde reguleringsperiode) het voornemen geuit de effecten van aanmerkelijke investeringen van TenneT op de kosten van regionale netbeheerders na te calculeren.
54. Ook voor deze nacalculatie geldt dat op dit moment onvoldoende duidelijkheid bestaat over de berekeningswijze. De Raad verricht nader onderzoek naar de verwerking van de nacalculatie in relatie tot amendement nr. 47 bij wetsvoorstel 31904. Ten overvloede meldt de Raad dat zij voornemens is in de tarieven van 2013 een nacalculatie op te nemen voor de effecten die voortkomen uit AI's van TenneT. De Raad zal in de loop van 2012 in contact treden met netbeheerders over de voorgenomen berekeningswijze voor deze nacalculatie.
55. Liander heeft in haar reactie op de tarievenvoorstellen bezwaar geuit tegen het niet opnemen van een correctie voor de nacalculatie van AI's van TenneT. In reactie hierop verwijst de Raad naar hetgeen hij in het vorige randnummer heeft uiteengezet.

Nacalculatie gedeerde inkomsten gedurende de vijfde reguleringsperiode door coulaneregeling

56. Gedeerde inkomsten als gevolg van de coulaneregeling in de jaren 2011 en 2012 (door het hanteren van ongecorrigeerde rekenvolumes bij het vaststellen van de tarieven) calculeert de Raad niet na in de tarieven van 2012. De Raad zegt toe aan het einde van de vijfde reguleringsperiode de gedeerde inkomsten gedurende de vijfde reguleringsperiode als gevolg van de coulaneregeling na te calculeren op basis van feitelijke gegevens.
57. RENDO heeft in haar reactie op de tarievenvoorstellen de Raad gevraagd in het besluit een toezegging op te nemen de nacalculatie van gedeerde inkomsten over 2011 en 2012 als gevolg van de coulaneregeling in de tarieven van 2013 te verwerken. De Raad is van mening dat zij met bovenstaande toezegging voldoende tegemoet komt aan het bezwaar van RENDO.

¹⁶ Kenmerk: 103762_1/7.B1523.

Inkomsten- en kostenonderzoek

58. Ten overvloede wijst de Raad erop dat er een onderzoek¹⁷ is gestart naar de ontwikkeling van inkomsten en kosten van de netbeheerders in de afgelopen jaren. Indien de uitkomsten van dit onderzoek daartoe aanleiding geven, zal de Raad de resultaten daarvan verwerken via een nacalculatie in de tarieven voor de komende jaren.

Vaststelling TI plus correcties

59. De Raad stelt de Totale Inkomsten voor het jaar 2012 inclusief correcties voor Liander vast op EUR 970.383.683. Voor de berekening van de Totale Inkomsten inclusief deze correcties verwijst de Raad naar Bijlage 1. Op basis van de Totale Inkomsten 2012 beoordeelt de Raad het tarievenvoorstel van Liander.

7 Beoordeling tarieven

60. De Raad heeft op 4 oktober 2011 het tarievenvoorstel van Liander ontvangen. De Raad beoordeelt het ontvangen tarievenvoorstel aan de hand van artikel 41b, eerste lid van de E-wet. Daartoe toetst de Raad het tarievenvoorstel onder meer aan de richtlijnen voor het tarievenvoorstel die de Raad bij het verzoek aan de netbeheerders om een voorstel in te dienen heeft meegedeeld. Deze richtlijnen die de Raad stelt zien toe op de ontwikkeling van de inkomsten per tariefstructuur en de individuele tarieven voor iedere netbeheerder. Daarnaast neemt de Raad in de beoordeling van het tarievenvoorstel de hoogte van en de verhouding tussen de individuele tarieven van iedere netbeheerders mee.

Beoordelingskader voorstellen

61. De Raad heeft de voorstellen op de hierna volgende punten getoetst.
62. In de eerste plaats heeft de Raad beoordeeld of de netbeheerder voor ieder voorgesteld tarief bij mutatie die van de verwachte tariefmutatie afwijkt een afdoende kostenonderbouwing heeft aangeleverd. Vanuit het principe van kostenoriëntatie acht de Raad het wenselijk dat de tariefmutaties die afwijken van de gemiddeld verwachte tariefmutatie onderbouwd worden. De gemiddeld verwachte tariefmutatie, die per groep van tariefcategorieën kan verschillen, wordt gebaseerd op de toepassing van de x-factor, q-factor en de cumulatieve effecten van correcties op de tarieven van 2011. Uit de kostenonderbouwing dient te blijken dat een afwijking van de verwachte tariefmutatie noodzakelijk is om specifiek voor het voorgestelde tarief tot een beter kostengeoriënteerd tarief te komen. De Raad vraagt ten minste een

¹⁷ Reeds medegedeeld bij brief van 22 november 2011 met o.a. de kenmerken: 103762_2/11.B1024, 103763_2/12.B1024.

kostenonderbouwing bij afwijkingen van meer dan vier procentpunt (positief of negatief) van de verwachte tariefmutatie.

63. In de tweede plaats heeft de Raad getoetst of de netbeheerders het 600-uurs tarief op de juiste wijze in het voorstel hebben opgenomen. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven heeft in de uitspraak van 27 april 2011¹⁸ met betrekking tot het tarievenbesluit TenneT 2007 artikel 3.7.5.A van de Tarievencode Elektriciteit onverbindend verklaard. Dit artikel bevat de tariefdrager voor het tarief voor afnemers met maximaal 600 uur bedrijfstijd. Op 1 november 2011 is het Besluit Differentiatie tarieven transport elektriciteit¹⁹ in werking getreden. Dit besluit schept een wettelijke basis voor het 600-uurtarief, waardoor artikel 3.7.5.A van de Tarievencode Elektriciteit weer rechtskracht heeft.
64. In de derde plaats beoordeelt de Raad de voorstellen op de door de netbeheerders voorgestelde deelmarktgrenzen. De Raad toetst of de deelmarktgrenzen voor zowel transporttarieven als aansluittarieven in overeenstemming zijn met de Tarievencode Elektriciteit.
65. Met inachtneming van voornoemd toetsingskader heeft de Raad de individuele voorstellen getoetst.
66. Daarnaast heeft de Raad reacties van belanghebbenden ontvangen op de tarievenvoorstellen die bij de besluitvorming zijn betrokken. De Raad neemt de reacties van belanghebbenden mee, die betrekking hebben op de (wijze van) vaststelling van het tarievenbesluit in overweging bij de vaststelling van de tarieven 2012.
67. Voor zover de reacties zien op het methodebesluit en het x-factorbesluit kan de Raad de reacties niet in de besluitvorming betrekken. Tussen een methodebesluit, een x-factorbesluit en een tarievenbesluit bestaat evenwel een nauwe verwevenheid. Het x-factorbesluit en het tarievenbesluit zijn gebaseerd op het methodebesluit. Wanneer de methode en de x-factor rechtmatig zijn, geldt dit eveneens voor de daarop gebaseerde tarievenbesluiten, behoudens specifieke omstandigheden die uitsluitend betrekking hebben op de (wijze van) vaststelling van het tarievenbesluit.
68. De Raad gaat bij de vaststelling van de tarieven uit van de rechtmatigheid van het methodebesluit en het x-factorbesluit. Dat deze besluiten nog niet onherroepelijk zijn doet daar niet aan af. Artikel 6:16 van de Algemene wet bestuursrecht bepaalt dat de werking van

¹⁸ College van Beroep voor het bedrijfsleven, uitspraak van 27 april 2011, LJN: BQ3069.

¹⁹ Staatsblad 2011, 439.

een besluit niet wordt geschorst door het aantekenen van beroep. Mede daarom gaat de Raad uit van de rechtsgeldigheid en de rechtmatigheid van de methode en de x-factor.

Beoordeling voorstel Liander

69. De Raad acht het voorstel van Liander in overeenstemming met voornoemd beoordelingskader.

Reacties

70. FME, VEMW en VOEG hebben een reactie ingediend op de ter inzage gelegde tarievenvoorstellen. Hieronder gaat de Raad in op deze reacties.

71. Voor zover de reacties zien op het methodebesluit en het x-factorbesluit kan de Raad deze niet in de vaststelling van onderhavig tarievenbesluit betrekken. De juistheid van de methode en de x-factor die ten grondslag liggen aan de vaststelling van de tarieven, kan niet in het kader van de vaststelling van de tarieven voor 2012 ter discussie kan worden gesteld.

72. Zowel FME als VEMW geven aan nader inzicht te willen in de wijze van beoordeling van de tarievenvoorstellen. De Raad stelt dat in het hierboven weergegeven beoordelingskader afdoende duidelijkheid wordt verschaft in de wijze van beoordeling van de tarievenvoorstellen door de Raad.

73. VEMW stelt dat er een nieuw tarief wordt gehanteerd voor kleinverbruikers op het LS net. Aldus VEMW ontbreekt voor hantering van dit tarief een wettelijke basis.

74. De Raad maakt een onderscheid tussen tarieven voor kleinverbruikers (tot en met 3*80 A) en afnemers LS. Het kW tarief is het capaciteitstarief. Hiervoor vindt de Raad grondslag in Afdeling 3.7 van de Tarievenscode Elektriciteit.

75. De Raad heeft een reactie ontvangen van Vrijhandels Organisatie voor Elektriciteit en Gas (hierna: VOEG) op de voorgestelde verbruikstarieven voor het MS-netvlak (categorie "Afnemers MS (1 – 20 kV) – kWh tarief normaal"). VOEG stelt dat deze om twee redenen te hoog worden vastgesteld. Allereerst stelt VOEG dat producenten aangesloten op hoger gelegen netvlakken benadeeld worden via de toegenomen aantrekkelijkheid van invoeding op het MS-netvlak. Ten tweede stelt VOEG dat het draagvlak voor de vrije markt afneemt omdat de maatschappelijke kosten van congestie en inefficiënte invoeding op het MS-netvlak worden afgewenteld op de consument. VOEG onderkent dat de hoogte van het tarief zijn oorsprong vindt in de Tarievenscode Elektriciteit en dat een wijziging van de Tarievenscode Elektriciteit nodig is om tot een lager tarief te komen.

76. Met betrekking tot de reactie van VOEG concludeert de Raad het volgende. De Raad stelt dat VOEG niet heeft beargumenteerd dat het tarief voor de categorie “Afnemers MS (1 – 20 kV) – kWh tarief normaal” lager zou moeten worden vastgesteld vanuit het oogpunt van kostenoriëntatie. De Raad stelt verder dat zij ten aanzien van de door netbeheerders voorstelde tarieven geen aanleiding ziet om specifiek voor dit tarief af te wijken van de gehanteerde beoordelingswijze voor de tarieven. Bij de beoordeling van de tarieven gaat de Raad uit van de op dit moment geldende Tarievencode Elektriciteit. De Raad is daarom van mening dat de voorstellen van de netbeheerders voor dit tarief voldoen.
77. De Raad oordeelt op grond van voorgaande randnummers dat het door Liander op 4 oktober 2011 ingediende tarievenvoorstel voldoet aan alle in artikel 41b, eerste lid van de E-wet genoemde eisen.

8 Dictum

78. Op grond van artikel 41c, eerste en tweede lid van de E-wet stelt de Raad de transport- en aansluittarieven die Liander N.V. ten hoogste in rekening mag brengen vast. De hoogte van de transport- en aansluittarieven is weergegeven in Bijlage 2.
79. Bij het vaststellen van de transport- en aansluittarieven en rekenvolumina heeft de Raad gebruik gemaakt van de door Liander N.V. gehanteerde deelmarktgrenzen. In Bijlage 2 van dit besluit zijn de deelmarktgrenzen voor Liander N.V. bijgevoegd.
80. Van dit besluit zal de Raad mededeling doen in de Staatscourant. Voorts zal de Raad dit besluit publiceren op de website van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (www.nma.nl) en ter inzage leggen ten kantore van de Raad. Daarnaast is iedere netbeheerder verplicht om een exemplaar van de voor hem geldende tarieven voor een ieder ter inzage te leggen in al zijn vestigingen.
81. Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2012.

Den Haag,
Datum,

De Raad van Bestuur van de NMa, namens deze

w.g.

Friso Koel
Clustermanager Distributienetten
Directie Regulering Energie & Vervoer

Tegen dit besluit kan degene, wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, binnen zes weken na de dag van bekendmaking van dit besluit een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit, Juridische Dienst, Postbus 16326, 2500 BH, Den Haag. In dit bezwaarschrift kan een belanghebbende op basis van artikel 7:1a, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht, de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit verzoeken in te stemmen met rechtstreeks beroep bij de administratieve rechter.

Bijlage 1

Berekening van de Totale Inkomsten 2012 inclusief correcties

1	Inleiding.....	22
2	Nacalculatie wijziging Totale Inkomsten 2008, 2009 en 2010.....	25
3	Nacalculatie wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2009 en 2010	26
4	Nacalculatie terugdraaien nacalculatie ORV Lokale Heffingen 2008.....	28
5	Tariefverhoging voor tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010	28
6	Nacalculatie gedeelde inkomsten coulanceregeling 2009 en 2010.....	29
	Appendix bij Bijlage 1: Berekening Totale Inkomsten inclusief correcties	31

1 Inleiding

1. In deze bijlage legt de Raad uit hoe hij de Totale Inkomsten 2012 inclusief correcties voor iedere netbeheerder berekent. De transport- en aansluittarieven voor het jaar 2012 worden vastgesteld op basis van deze inkomsten. De Raad berekent de Totale Inkomsten 2012 inclusief correcties voor iedere netbeheerder in een aantal stappen, die hij hieronder toelicht.
2. Ten eerste gebruikt de Raad de formule uit artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet. Hiermee berekent de Raad de Totale Inkomsten 2012. De Raad hanteert hiervoor de Totale Inkomsten 2011 zonder correcties en hanteert daarbij de hoogte van de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex (hierna: cpi), de x -factor en q -factor die gelden voor de vijfde reguleringsperiode voor regionale netbeheerders elektriciteit (2011-2013, hierna: NE5R). De Totale Inkomsten 2011 van netbeheerder i zonder correcties volgen uit het tarievenbesluit voor 2011²⁰.

$$TI_{i,2012} = TI_{i,2011} \cdot (1 + cpi_{2012} - x_{i,2011-2013} + q_{i,2011-2013})$$

waarbij:

$TI_{i,2012}$	de Totale Inkomsten 2012 van netbeheerder i zonder correcties
$TI_{i,2011}$	de Totale Inkomsten 2011 van netbeheerder i zonder correcties
cpi_{2012}	De cpi voor het jaar 2012
$x_{i,2011-2013}$	De korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering voor netbeheerder i in de jaren 2011 tot en met 2013 ²¹
$q_{i,2011-2013}$	De kwaliteitsterm voor netbeheerder i in de jaren 2011 tot en met 2013

3. De Raad past op de transport- en aansluittarieven voor het jaar 2012 tien correcties toe als bedoeld in artikel 41c, tweede lid van de E-wet en tariefverhogingen als bedoeld in artikel 41ba van de E-wet:
 - Drie nacalculaties als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten voor 2008, 2009 en 2010;
 - Twee nacalculaties als gevolg van wijziging van de tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding voor 2009 en 2010;

²⁰ Besluit van 1 december 2010 met kenmerk 103547.

²¹ Besluit van 26 november 2010 met kenmerk 103637.

- Eén nacalculatie voor het terugdraaien van de nacalculatie ORV Lokale Heffingen over 2008;
- Twee tariefverhogingen voor de uitgekeerde bedragen aan tegemoetkomingen in het kader van de coulanceregeling voor 2009 en 2010;
- Twee nacalculaties als gevolg van gedeerde inkomsten in het kader van de coulanceregeling voor 2009 en 2010.

4. De Raad berekent de Totale Inkomsten 2012 inclusief correcties voor de netbeheerder zodoende als volgt:

$$\begin{aligned}
 TI_{i,2012}^{incl.corr.} = & TI_{i,2012} + Cor_{i,2012}^{TI2008} + Cor_{i,2012}^{TI2009} + Cor_{i,2012}^{TI2010} + Cor_{i,2012}^{EAVTar2009} + Cor_{i,2012}^{EAVTar2010} \\
 & + Cor_{i,2012}^{LH2008inv} + Cor_{i,2012}^{COMP2009} + Cor_{i,2012}^{COMP2010} + Cor_{i,2012}^{VVCOU2009} + Cor_{i,2012}^{VVCOU2010}
 \end{aligned}$$

waarbij:

$TI_{i,2012}^{incl.corr.}$	de Totale Inkomsten 2012 van netbeheerder <i>i</i> inclusief correcties
$Cor_{i,2012}^{TI t}$	het bedrag dat de Raad in 2012 als correctie toepast op de tarieven van netbeheerder <i>i</i> voor de verwerking van de nacalculatie als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten voor jaar <i>t</i>
$Cor_{i,2012}^{EAVTar t}$	het bedrag dat de Raad in 2012 als correctie toepast op de tarieven van netbeheerder <i>i</i> voor de verwerking van de nacalculatie als gevolg van wijziging van de tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding voor jaar <i>t</i>
$Cor_{i,2012}^{LH2008inv}$	het bedrag dat de Raad in 2012 als correctie toepast op de tarieven van netbeheerder <i>i</i> voor de verwerking van de nacalculatie voor het terugdraaien van de nacalculatie ORV Lokale Heffingen over 2008
$Cor_{i,2012}^{COMP t}$	het bedrag dat de Raad in 2012 als correctie toepast op de tarieven van netbeheerder <i>i</i> voor de verwerking van de tariefverhogingen voor de uitgekeerde bedragen aan tegemoetkoming in het kader van de coulanceregeling voor jaar <i>t</i>
$Cor_{i,2012}^{VVCOU t}$	het bedrag dat de Raad in 2012 als correctie toepast op de tarieven van netbeheerder <i>i</i> voor de verwerking van de nacalculatie als gevolg van gedeerde inkomsten in het kader van de coulanceregeling voor jaar <i>t</i>

5. Zoals in randnummer 31 van het besluit is aangegeven spreidt de Raad enkele grotere nacalculaties over twee jaar. Dat wil zeggen dat de Raad in de tarieven van 2012 de eerste helft van deze nacalculatie als correctie opneemt en het voornemen heeft in de tarieven van 2013 de tweede helft van de nacalculatie op te nemen (met toepassing van de betreffende heffingsrente). De Raad kiest ervoor deze werkwijze te hanteren voor de nacalculaties als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten voor 2008, 2009 en 2010 en de tariefverhogingen voor de uitgekeerde bedragen aan tegemoetkoming in het kader van de coulanceregeling voor 2009 en 2010.
6. De Raad vergoedt als onderdeel van het correctiebedrag de relevante heffingsrente voor de nacalculatie. Deze heffingsrente wordt op jaarbasis berekend, met gebruikmaking van de heffingsrentepercentages per kwartaal volgens art. 30f, vijfde lid van de Algemene wet inzake de rijksbelastingen. De heffingsrente wordt berekend door het samengestelde product te nemen van de heffingsrentepercentages vanaf het jaar waarop de nacalculatie ziet (ofwel: het prijspeil waarin de nacalculatie is uitgedrukt) tot het jaar waarin de vergoeding van de correctie voor de nacalculatie plaatsvindt (in onderhavig besluit is dat het jaar 2012).
7. Zodoende berekent de Raad de correcties voor de netbeheerder als volgt:

$$Cor_{i,2012}^{TI t} = \frac{Nac_i^{TI t} \cdot (1 + r_{t,2012}^{Heff})}{2},$$

$$Cor_{i,2012}^{EAVTar t} = Nac_i^{EAVTar t} \cdot (1 + r_{t,2012}^{Heff}),$$

$$Cor_{i,2012}^{LH 2008inv} = Nac_i^{LH 2008inv} \cdot (1 + r_{2008,2012}^{Heff})$$

$$Cor_{i,2012}^{COMP t} = \frac{TV_i^{COMP t} \cdot (1 + r_{t,2012}^{Heff})}{2},$$

en

$$Cor_{i,2012}^{VVCOU t} = Nac_i^{VVCOU t} \cdot (1 + r_{t,2012}^{Heff})$$

waarbij:

$Nac_i^{Q t}$ het bedrag van nacalculatie Q (voor jaar t) voor netbeheerder i

$r_{t,2012}^{Heff}$ de relevante heffingsrente om een bedrag uitgedrukt in het prijspeil van het jaar t naar het jaar 2012 te brengen

TV_i^{COMPt} het bedrag van de tariefverhoging voor de uitgekeerde bedragen aan tegemoetkoming in het kader van de coulanceregeling voor jaar t voor netbeheerder i

8. In de volgende hoofdstukken van deze bijlage legt de Raad uit hoe hij de individuele nacalculatiebedragen berekent. De aanleiding en toelichting bij de nacalculatie is in de hoofdtekst van het besluit te vinden, in deze bijlage gaat de Raad uitsluitend nog in op de berekeningswijze.

2 Nacalculatie wijziging Totale Inkomsten 2008, 2009 en 2010

9. De Raad berekent het bedrag van de nacalculatie als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten voor jaar t voor netbeheerder i als volgt:

$$Nac_i^{TIt} = TI_{i,t}^{nieuw} - TI_{i,t}^{oud} + GI_{(Enexis;Delta),t}^{PAV\ Trafo\ HS+TS / MS}$$

waarbij:

$TI_{i,t}^{oud}$ de Totale Inkomsten voor jaar t van netbeheerder i zonder correcties onder het oorspronkelijke x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 november 2008

$TI_{i,t}^{nieuw}$ de Totale Inkomsten voor jaar t van netbeheerder i zonder correcties onder het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011

$GI_{(Enexis;Delta),t}^{PAV\ Trafo\ HS+TS / MS}$ de gedeelde inkomsten voor jaar t van netbeheerder Enexis of Delta als gevolg van de aanpassing van de rekenvolumes voor de categorie PAV Trafo HS+TS/MS in het x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode

10. De Raad benadert de gedeefde inkomsten zoals hierboven omschreven op de volgende wijze:

$$GI_{(Enexis;Delta),t}^{PAV\ Trafo\ HS+TS/MS} = P_{(Enexis;Delta),t}^{PAV\ Trafo\ HS+TS/MS} \cdot \left(rV_{(Enexis;Delta),t}^{oud} - rV_{(Enexis;Delta),t}^{nieuw} \right)$$

waarbij:

$P_{(Enexis;Delta),t}^{PAV\ Trafo\ HS+TS/MS}$ het tarief van netbeheerder Enexis of Delta voor de categorie PAV Trafo HS+TS/MS in het tarievenbesluit voor jaar t . Aangezien voor het jaar 2008 geen tarievenbesluit is vastgesteld, geldt voor 2008 het tarief van het jaar 2007

$rV_{(Enexis;Delta),t}^{oud}$ het rekenvolume van netbeheerder Enexis of Delta voor de categorie PAV Trafo HS+TS/MS onder het oorspronkelijke x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 november 2008

$rV_{(Enexis;Delta),t}^{nieuw}$ het rekenvolume van netbeheerder Enexis of Delta voor de categorie PAV Trafo HS+TS/MS onder het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011

3 Nacalculatie wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2009 en 2010

11. Voor het jaar 2009 berekent de Raad het inkomstenverschil tussen het oorspronkelijke niveau van de EAV tarieven en het nieuwe, juiste niveau van de EAV tarieven door het verschil tussen de vastgestelde tarieven en de opnieuw berekende maximumtarieven te vermenigvuldigen met het daadwerkelijke volume van het jaar 2009. Voor 2010 berekent de Raad dit verschil door de oorspronkelijke berekening van de EAV-tariefruimte (het TI-bedrag dat aan EAV-tarieven werd toegewezen) opnieuw uit te voeren met de nieuwe x-factoren.

12. De Raad berekent het bedrag van de nacalculatie als gevolg van wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2009 voor netbeheerder i als volgt:

$$Nac_i^{EAVTar2009} = \sum_{cat=\{\dots\}} \left(Vol_{cat,i,2009} \cdot \left(p_{cat,i,2009}^{nieuw} - p_{cat,i,2009}^{oud} \right) \right)$$

waarbij:

$\sum_{cat=\{\dots\}}$ de sommatie over alle tariefcategorieën van de EAV voor netbeheerder i

$Vol_{cat,i,2009}$	het daadwerkelijke volume van tariefcategorie <i>cat</i> voor netbeheerder <i>i</i> in het jaar 2009
$P_{cat,i,2009}^{nieuw}$	het tarief van tariefcategorie <i>cat</i> voor netbeheerder <i>i</i> in het jaar 2009 zoals dat vastgesteld zou zijn wanneer in de berekening van dit tarief de x-factor zou zijn toegepast volgens het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011
$P_{cat,i,2009}^{oud}$	het tarief van tariefcategorie <i>cat</i> voor netbeheerder <i>i</i> in het jaar 2009 zoals deze oorspronkelijk is vastgesteld op basis van het oorspronkelijke x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 november 2008

13. De Raad berekent het bedrag van de nacalculatie als gevolg van wijziging tarieven voor de eenmalige aansluitvergoeding 2010 voor netbeheerder *i* als volgt:

$$Nac_i^{EAVTar 2010} = TI_{i,2010}^{EAV,nieuw} - TI_{i,2010}^{EAV,oud}$$

waarbij:

$TI_{i,2010}^{EAV,nieuw}$	de tariefruimte die voor 2010 wordt toegekend aan de inkomsten op de EAV categorieën voor netbeheerder <i>i</i> , op basis van het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011
$TI_{i,2010}^{EAV,oud}$	de tariefruimte die voor 2010 wordt toegekend aan de inkomsten op de EAV categorieën voor netbeheerder <i>i</i> , op basis van het oorspronkelijke x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 november 2008. Dit bedrag is voor iedere netbeheerder vastgesteld in de tarievenbesluiten voor het jaar 2010 (besluiten van 30 november en 17 december 2009 met kenmerk 103321). Voor Endinet geldt bovendien dat hierop een wijziging is aangebracht op basis van de beslissing op bezwaar van de Raad op 18 januari 2010 (met kenmerk 102220) ten aanzien van de foutief berekende EAV tarieven voor het jaar 2006.

14. De Raad berekent de tariefruimte die voor 2010 wordt toegekend aan de inkomsten op de EAV categorieën voor netbeheerder *i*, op basis van het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011, als volgt:

$$TI_{i,2010}^{EAV,nieuw} = \sum_{cat=\{\dots\}} (rv_{cat,i,2010} \cdot Tar_{cat,i,2009}^{EAV,nieuw}) \cdot (1 + cpi_{2010} - x_{i,2008-2010}^{nieuw} + q_{i,2008-2010}^{nieuw})$$

waarbij:

$rv_{cat,i,2010}$ het rekenvolume van tariefcategorie *cat* voor netbeheerder *i* voor het jaar 2010 zoals vastgesteld in het tarievenbesluit voor het jaar 2010 (besluit van 1 december 2009 met kenmerk 103321)

$x_{i,2008-2010}^{nieuw}$ de x-factor volgens het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011

$q_{i,2008-2010}^{nieuw}$ de q-factor volgens het hernieuwde q-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 augustus 2011

4 Nacalculatie terugdraaien nacalculatie ORV Lokale Heffingen 2008

15. De Raad berekent het bedrag van de nacalculatie als gevolg van het terugdraaien nacalculatie ORV Lokale Heffingen 2008 voor netbeheerder *i* als volgt:

$$Nac_i^{LH\ 2008inv} = -Nac_i^{LH\ 2008}$$

waarbij:

$Nac_i^{LH\ 2008}$ het nacalculatiebedrag voor het ORV Lokale Heffingen 2008 zoals is vastgesteld in het tarievenbesluit voor het jaar 2010

5 Tariefverhoging voor tegemoetkoming coulanceregeling 2009 en 2010

16. De Raad berekent het bedrag van de tariefverhoging voor de uitgekeerde bedragen aan tegemoetkoming in het kader van de coulanceregeling voor jaar *t* voor netbeheerder *i* ten behoeve van het tarievenbesluit 2012 als volgt:

$$TV_i^{COMPt} = UB_i^{COMPt} - GB_i^{COMPt}$$

waarbij:

UB_i^{COMPt}

het bedrag aan uitgekeerde bedragen in het kader van de tegemoetkomingsregeling door netbeheerder i in jaar t . Deze bedragen zijn zowel voor 2009 als 2010 gebaseerd op de opgave van netbeheerders over deze uitgekeerde bedragen in de productiviteitsdata van het jaar 2010

GB_i^{COMPt}

het bedrag aan gerealiseerde besparingen als gevolg van de invoering van het capaciteitstarief voor netbeheerder i in jaar t . Deze bedragen zijn zowel voor 2009 als 2010 gebaseerd op de opgave van netbeheerders in reactie op het informatieverzoek dat 8 juli 2011 aan netbeheerders gestuurd is

6 Nacalculatie gedeerde inkomsten coulanceregeling 2009 en 2010

17. De gedeerde inkomsten voor 2009 volgen uit de vermenigvuldiging van het saldo van volumeverschuivingen met het tarief van 2009. Dit saldo is gebaseerd op de opgave van netbeheerders in het informatieverzoek "NE-COU-11-07" (kenmerk 103762) dat in augustus 2011 door netbeheerders is ingevuld. Voor 2010 wordt het bedrag aan gedeerde inkomsten berekend door hetzelfde saldo van volumeverschuivingen te vermenigvuldigen met de tarieven van 2010. De Raad houdt hierbij rekening met de (gemiddeld verwachte) impact van de wijziging van de tarieven voor 2009 en 2010 als gevolg van de hernieuwde van de x -factoren voor de vierde reguleringsperiode. De reeds vergoede gedeerde inkomsten zoals verwerkt in de tarieven van het jaar 2010 worden niet nogmaals vergoed.
18. De Raad berekent het bedrag van de nacalculatie als gevolg van gedeerde inkomsten in het kader van de coulanceregeling voor jaar t voor netbeheerder i als volgt:

$$Nac_i^{VVCOUt} = \sum_{cat=\{\dots\}} (SaldoVV_{cat,i,t} \cdot P_{cat,i,t} \cdot (1 + sf_{i,t}^{TIt}))$$

waarbij:

$\sum_{cat=\{\dots\}}$

de sommatie over alle tariefcategorieën van de kleinverbruikers elektriciteit (capaciteitstarief). Dit zijn: t/m 1*6A op het geschakeld net,

t/m 3*25A en alle 1-fase aansluitingen²², > 3*25A t/m 3*35A, > 3*35A t/m 3*50A, > 3*50A t/m 3*63A en > 3*63A t/m 3*80A

$SaldoVV_{cat,i,t}$	het saldo van volumeverschuivingen voor categorie <i>cat</i> , voor netbeheerder <i>i</i> voor jaar <i>t</i>
$P_{cat,i,t}$	het tarief voor categorie <i>cat</i> , voor netbeheerder <i>i</i> voor jaar <i>t</i> zoals dat destijds is vastgesteld.
$sf_{i,t}^{TI t}$	een schalingsfactor voor netbeheerder <i>i</i> voor jaar <i>t</i> om de impact van het hernieuwde x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode op de gemiddeld verwachte tarieven voor de jaren 2009 en 2010 mee te nemen. Deze schalingsfactor betreft een benadering van dit effect

19. De Raad berekent de schalingsfactor voor jaar *t* voor netbeheerder *i* als volgt:

$$sf_{i,t}^{TI t} = \frac{Nac_i^{TI t}}{TI_{i,t}^{oud}}$$

Waarbij:

$Nac_i^{TI t}$	het nacalculatiebedrag voor netbeheerder <i>i</i> voor jaar <i>t</i> dat volgt uit de nacalculatie als gevolg van wijziging van de Totale Inkomsten voor jaar <i>t</i>
$TI_{i,t}^{oud}$	de Totale Inkomsten voor jaar <i>t</i> van netbeheerder <i>i</i> zonder correcties onder het oorspronkelijke x-factorbesluit voor de vierde reguleringsperiode van 5 november 2008

²² Met uitzondering van aansluitingen t/m 1*6A op het geschakeld net.

Appendix bij Bijlage 1: Berekening Totale Inkomsten inclusief correcties

TI-berekening 2012		COGAS	DHWB	ENDMIET	ENEXIS	LIANDER	REDO	STEDIM	WESTLAND
TI bedrag exclusief correcties									
Begininkomsten 2010	€ pp 2010	16.416.592	61.323.881	29.887.175	796.581.465	803.275.592	9.610.829	564.321.537	39.819.577
Eindinkomsten 2013	€ pp 2010	18.132.332	74.096.395	35.029.392	952.937.977	982.066.968	11.343.873	707.186.100	52.620.620
X-factor 2011-2013		3,4-	6,6-	5,5-	6,2-	7,0-	5,7-	7,9-	9,8-
Q-factor 2011-2013		1,28	0,05	0,83	0,02	0,13-	0,91	0,08	0,03-
cpi 2011		1,50%							
TI 2011 zonder correcties (gebruikt voor tarieven 2011)	€ pp 2011	17.431.137	66.321.777	32.227.340	858.077.554	870.509.759	10.390.267	617.819.219	44.307.244
cpi 2012		2,60%							
TI 2012 zonder correcties (te gebruiken voor tarieven 2012)	€ pp 2012	18.700.124	72.456.542	35.105.242	933.759.985	962.947.033	11.347.211	683.184.492	49.788.050
Correctiebedragen									
Correcties in TI 2012									
Nacalc. TI2008 a.g.v. herstelbesluit NEAR	€ pp 2012	324.969	148.184	16.348	536.032	6.052.978	340.213	5.285.628	14.296
Nacalc. TI2009 a.g.v. herstelbesluit NEAR	€ pp 2012	41.704	39.966	30.589	463.366	3.662.855	137.896	2.724.221	14.058
Nacalc. TI2010 a.g.v. herstelbesluit NEAR	€ pp 2012	239.857-	45.095-	43.290	408.295	1.435.504	53.203-	465.695	13.720
Nacalc. Terugdragen LH2008 a.g.v. herstelbesluit NEAR	€ pp 2012	30.869	-	-	898.984-	885.300-	29.246	-	-
Nacalc. Wijziging EAV-tarieven 2009 a.g.v. nieuwe x-factoren NEAR	€ pp 2012	2.743-	36.677-	3.760	928.284	563.552-	40.576-	813.099-	18-
Nacalc. Wijziging EAV-tarieven 2010 a.g.v. nieuwe x-factoren NEAR	€ pp 2012	9.022-	34.153-	2.898	506.418	689.251-	59.332-	926.420-	14-
Tariefverhoging Uitgekeerde compensatievergoedingen 2009	€ pp 2012	54.137	280.276	140.138	4.334.533	4.561.243	43.562	2.909.689	164.047
Tariefverhoging Uitgekeerde compensatievergoedingen 2010	€ pp 2012	20.093	110.259	63.834	1.647.341	1.964.065	14.024	5.803-	66.310
Nacalc. Gederde inkomsten volumeverminderingen coullance 2009	€ pp 2012	94.824	113.327	15.885	1.126.317	985.649	46.478	1.887.093	155.383
Nacalc. Gederde inkomsten volumeverminderingen coullance 2010	€ pp 2012	77.260	112.791	15.486	1.013.749	892.442	36.720	1.703.445	152.389
Totaalbedrag Correcties in TI 2012	€ pp 2012	392.235	688.878	332.228	10.065.352	17.436.651	495.028	13.230.649	580.172
Toegestane Totale Inkomsten 2012 (incl. correcties)									
Toegestane Totale Inkomsten 2012 (incl. correcties)	€ pp 2012	19.092.359	73.145.420	35.437.470	943.825.346	970.383.683	11.842.239	696.415.141	50.368.221